



Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Samen veilig en gezond bouwen

Samen veilig en gezond bouwen

Bij een bouwproject zijn veel verschillende partijen betrokken: opdrachtgevers, ontwerpers, adviseurs, werkgevers, werknemers, zelfstandigen en toeleveranciers. Zij moeten er met elkaar voor zorgen dat het werk op de bouwplaats veilig en gezond kan gebeuren.

Goede arbeidsomstandigheden vereisen goede samenwerking en coördinatie van alle betrokkenen. Vaak is er onduidelijkheid wie verantwoordelijkheid draagt voor wat.

Deze brochure gaat over de rollen en verplichtingen van de diverse partijen tijdens de drie fasen van het bouwproces: de ontwerpfase, de uitvoeringsfase en de gebruikersfase. Samen kunnen de partijen ervoor zorgen dat er veilig en gezond gewerkt kan worden.

Inhoudsopgave

1 Samen veilig en gezond bouwen	4
Arbeidsomstandigheden	4
Het bouwproces	4
Organisatievorm	5
Preventie, samenwerking en coördinatie	5
Ontwerpfase, bouwfase en uitvoeringsfase	5
2 Ontwerpfase	6
Verplichtingen opdrachtgever	6
Verplichtingen ontwerpende partij	8
De kennisgeving	8
Taken coördinator ontwerpfase	8
Veiligheids- en Gezondheidsplan	9
Het dossier	11
De overeenkomst: overdracht opdrachtgever naar uitvoerende partij	11
3 Uitvoeringsfase	12
Verplichtingen uitvoerende partij	12
Taken coördinator uitvoeringsfase	13
Verplichtingen werkgevers	13
Verplichtingen zelfstandigen	14
4 Gebruikersfase	16
Verplichtingen opdrachtgever	16
Criteria voor gebruiksfase	16
5 Rol Inspectie SZW	18
Bijlagen:	
- Op welke werken is het Arbobesluit van toepassing?	
- Wat zijn de criteria voor grote bouwwerken en risicovolle werkzaamheden?	

1 Samen veilig en gezond bouwen

De bouwsector kenmerkt zich door een groot aantal ongevallen en grote veiligheids- en gezondheidsrisico's. Het is daarom belangrijk veel aandacht te besteden aan arbeidsomstandigheden.

Arbeidsomstandigheden

Arbeidsomstandigheden moeten een integraal onderdeel zijn van het plannings- en samenwerkingsproces en de technische coördinatie in de bouw. Bepalingen op dit gebied sluiten mede daarom zoveel mogelijk aan bij de gangbare bouwpraktijk.

Het Arbobesluit, hoofdstuk 2, afdeling 5, Bouwproces, stelt een aantal belangrijke verplichtingen om veiligheids- en gezondheidsrisico's aan te pakken. Deze verplichtingen staan in deze brochure beschreven.

Het bouwproces

De bepalingen in het hoofdstuk 'Bouwproces' in het Arbobesluit zijn onder meer van toepassing op civieltechnische werken en bouwwerken als: wegebouw, graafwerken, renovatie, reparatie, ontmanteling, sloop, instandhouding, onderhouds-, schilder- en

reinigingswerkzaamheden, sanering, grondwerken, bouw, montage, demontage van geprefabriceerde elementen, inrichting of outillage en verbouwing. Een compleet overzicht vindt u in de bijlage.

Organisatievorm

De gekozen organisatie- en/of contractvormen voor een (bouw)werk (het traditionele model, turnkey, bouwteam, design of construct and build, projectontwikkeling, publiek-private samenwerking of design - build - finance & maintain) heeft geen invloed op de verdeling van verplichtingen en verantwoordelijkheden over de verschillende deelnemers in het bouwproces.

Preventie, samenwerking en coördinatie

Om ervoor te zorgen dat er gezond en veilig kan worden gewerkt, zijn er drie aspecten van belang:

1. Preventie

Voorkomen is beter dan genezen. Gevaarlijke en ongezonde werksituaties moeten dan ook zo vroeg mogelijk worden voorkomen in alle fasen van het bouwproces. Hierbij moet worden uitgegaan van twee principes:

- Gevaren moeten worden voorkomen of bestreden bij de bron.
- Collectieve bescherming gaat boven individuele bescherming.

2. Samenwerking

De veiligheid op de bouwplaats staat of valt met een goede samenwerking van alle partijen.

3. Coördinatie

Een goede coördinatie in de ontwerp- en uitvoeringsfase maakt het werken op de bouwplaats veiliger en gezonder.

Deze drie aspecten komen in elke fase van het bouwproces (ontwerpfase, uitvoeringsfase en gebruikersfase) aan de orde.

Ontwerpfase, bouwfase en uitvoeringsfase

De ontwerpfase omvat: de studie-, de ontwerp- en de uitwerkingsfase van het ontwerp van een bouwwerk. In de regel worden tijdens deze fase de constructies en materialen gekozen. Daarmee worden de te gebruiken bouw- en werkmethoden en de organisatie van logistieke processen verregaand vastgelegd. Deze keuzes hebben grote invloed op de veiligheid en gezondheid van werknemers tijdens de uitvoering. De Arboret schrijft voor dat er in de ontwerpfase rekening moet worden gehouden met de veiligheid en gezondheid van werknemers in de uitvoerings- en gebruikersfase.

In de uitvoeringsfase vinden de feitelijke bouwwerkzaamheden plaats. In deze fase spelen met name de uitvoerende partij, de coördinator uitvoeringsfase, werkgevers en zelfstandigen een belangrijke rol als het gaat om veilig en gezond werken.

In de gebruikersfase wordt het bouwwerk in gebruik genomen. Bij het ontwerpen van een bouwwerk, dus in de ontwerpfase, moet de opdrachtgever er al rekening mee (laten) houden dat werkzaamheden in de gebruikersfase gezond en veilig kunnen worden uitgevoerd.

Meer over de verplichtingen rond veiligheids- en gezondheidsrisico's in deze fasen leest u in de hoofdstukken hierna.

2 Ontwerpfase

Ieder bouwwerk begint met de beslissing van een opdrachtgever tot bouwen. In de ontwerpfase moet rekening worden gehouden met de veiligheid en gezondheid van werknemers in de uitvoerings- en gebruikersfase. De opdrachtgever en de ontwerper spelen in de ontwerpfase een belangrijke rol in het wegnemen van veiligheid- en gezondheidsrisico's op de bouwplaats.

Door in de ontwerpfase de juiste keuzes te maken, kunnen onveilige of ongezonde werksituaties in de daadwerkelijke uitvoeringsfase en gebruikersfase worden voorkomen. De opdrachtgever en de ontwerper moeten in het ontwerp mogelijke gevaren zoveel mogelijk bij de bron elimineren of, als dat niet mogelijk is, overgaan tot collectieve maatregelen. Bij de

keuze van materialen dient te worden gelet op gewicht, vorm, afmetingen en giftigheid. Dit heeft al een gunstig effect op arbeidsomstandigheden. De coördinator ontwerpfase heeft hierin een belangrijke taak.

Verplichtingen van de opdrachtgever

De opdrachtgever is degene die betaalt voor een bouwwerk.

Het Arbobesluit legt de opdrachtgever een aantal verplichtingen op. De opdrachtgever moet:

- Een groot bouwwerk via een kennisgeving melden aan de Inspectie SZW.
- Rekening houden met de algemene uitgangspunten van de Arbowet. Dat wil zeggen dat hij rekening moet houden met de laatste technische en wetenschappelijke ontwikkelingen, zoals onder meer weergegeven in de arbocatalogi. Als hij hier niet aan voldoet, kan de uitvoerende partij niet voldoen aan de wettelijke verplichtingen.
- Een coördinator ontwerpfase aanstellen.
- Erop toezien dat de coördinator ontwerpfase een Veiligheid & Gezondheidsplan (V&G)-plan opstelt.
- Zorgen dat het V&G-plan deel uitmaakt van het bestek en voor aanvang van de werkzaamheden op de bouwplaats beschikbaar is.
- Dusdanige maatregelen nemen dat de coördinator ontwerpfase zijn taken naar behoren kan vervullen en uitvoeren.
- Een dossier (met minimaal bestek, tekeningen en voorzieningen voor onderhoud en reparatie van het bouwwerk) opstellen en overdragen.
- Een schriftelijke overeenkomst afsluiten met de uitvoerende partij, waarin staat hoe de aanstelling van de coördinator uitvoeringsfase is geregeld en vastgelegd en hoe deze zijn taken naar behoren kan vervullen en uitvoeren.

Bovenaanstaande betekent onder andere dat:

- In het ontwerp keuzes moeten worden gemaakt. Bijvoorbeeld om wegen af te sluiten of te voorzien van barrières, zodat werkzaamheden veilig kunnen gebeuren. Of om volledig afgewerkte prefab-elementen toe te passen en die op de juiste volgorde en de juiste tijdstippen

aan te laten leveren, zodat grote materiaalopslag op de bouwlocatie en sleuven frezen overbodig wordt. Of om tijdens de ruwbouwfase trappen en liften aan te brengen. Of om gietvloeren te kiezen als arbeidsvriendelijk alternatief voor zandcementvloeren, etc.

- In het ontwerp voorzieningen tegen weer en wind moeten worden opgenomen. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat het gebouw snel wind- en waterdicht kan worden gemaakt of door werkplekken 'in te pakken'.
- Het elimineren van de arborisico's in het ontwerp bij voorkeur plaatsvindt in overleg met een uitvoerende partij of een coördinator uitvoeringsfase. Daarnaast kan de opdrachtgever hiervoor externe deskundigheid inschakelen.
- De eventuele gevaren die tijdens het ontwerp naar voren komen in kaart moeten worden gebracht, zodat werknemers goed kunnen worden voorgelicht.
- De opdrachtgever vraagt naar de mate waarin wordt voldaan aan de eisen voor veilig onderhoud, zoals verwoord in het Bouwbesluit. De aanvrager van de omgevingsvergunning heeft de plicht om bij de bouwvergunningaanvraag aan te tonen dat aan deze verplichting is voldaan.
- Personen veilig en gezond moeten kunnen werken op de bouwplaats. De voorwaarden hiervoor moeten op de bouwplaats aanwezig zijn. Denk hierbij onder andere aan een deugdelijk V&G-plan, een vakbekwaam coördinator, voldoende tijd en geld voor deugdelijke steigers of het hanteren van een verkeersplan.
- De opdrachtgever bij de calculatiefase de arborisico's uit het V&G-plan mee laat nemen.

Risico's die niet of onvoldoende kunnen worden weggenomen, worden verzameld in het V&G-plan. Meer informatie over het V&G-plan leest u verder in dit hoofdstuk.

Wanneer spreken we van grote bouwwerken?

Een bouwwerk is groot als:

- De geraamde duur van het bouwwerk meer dan 30 werkdagen beslaat en op de bouwplaats op enig moment meer dan 20 werknemers tegelijkertijd werken.
- De geraamde duur van het bouwwerk meer dan 500 mensdagen beslaat.

Wanneer spreken we van risicovolle werkzaamheden?

Werkzaamheden zijn risicovol als:

- Er risico is dat mensen bedolven raken, vastraken, vallen of verdrinken.
- Mensen werken met asbest, chemische of biologische stoffen of springstoffen.
- Mensen werken bij hoogspanningskabels, in en bij putten, in ondergrondse tunnels of onder water en overdruk.
- Mensen geprefabriceerde elementen monteren of demonteren en/of van zware elementen hijsen en heffen.

Een compleet overzicht van de criteria van grote bouwwerken en risicovolle werkzaamheden vindt u in de bijlage.

Verplichtingen ontwerpende partij

De ontwerpende partij vervult in het bouwproces de ontwerpende functie. De opdrachtgever kan de uitvoering van zijn

verplichtingen overdragen aan de ontwerpende partij. Is er sprake van een particuliere opdrachtgever, dan zal de ontwerpende partij ervoor moeten zorgen dat aan alle verplichtingen van de opdrachtgever wordt voldaan. Al bij het ontwerp zal de ontwerpende partij onder verantwoordelijkheid van de opdrachtgever rekening moeten houden met de arbeidsomstandigheden op de bouwplaats. Uitgangspunt is dat gevaren moeten worden voorkomen of bestreden bij de bron.

De kennisgeving

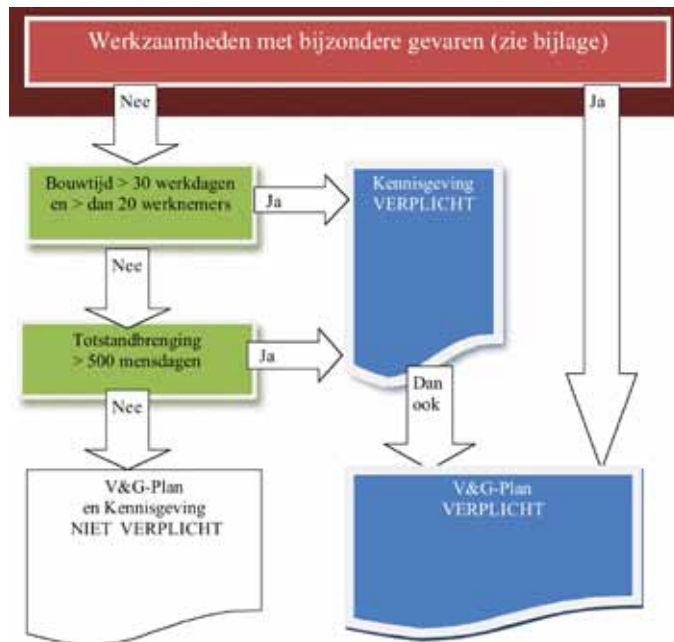
Het is de plicht van de opdrachtgever om een groot bouwwerk (zie criteria in het kader op pagina [nog aanvullen]) via een kennisgeving digitaal te melden aan de Inspectie SZW van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid via www.digitalediensten.arbeidsinspectie.nl/DigitaleDienst.WebApp/Login.aspx

De opdrachtgever moet deze kennisgeving onmiddellijk na de gunning van het werk sturen. De kennisgeving moet zichtbaar op de bouwplaats worden opgehangen en, als de omstandigheden daar aanleiding toe geven, worden aangepast. De opdrachtgever moet ervoor zorgen dat dit ook gebeurt.

Taken coördinator ontwerpfase

Als er op de bouwplaats meerdere partijen werkzaam zullen zijn, bijvoorbeeld twee of meer bedrijven, één werkgever en één of meer zelfstandigen of twee of meer zelfstandigen, dan moet de opdrachtgever een coördinator ontwerpfase aanstellen.

De opdrachtgever mag zelf bepalen wie als coördinator ontwerpfase wordt aangesteld. Hij kan een coördinator binnen de eigen organisatie aanstellen als daar de juiste expertise voor in huis is. Ook kan de



opdrachtgever dit uitbesteden aan de ontwerpende partij of hier een externe partij voor aanstellen, zoals de architect of raadgevend ingenieur. Als de ontwerpende en uitvoerende functies door één en dezelfde partij worden vervuld, dan kan deze partij als coördinator optreden.

De coördinator ontwerpfase heeft als taken:

- Samen met de ontwerpende partij inventariseren en zoveel mogelijk terugdringen van de risico's in het ontwerp.
- Een Veiligheid- en Gezondheidsplan (V&G-plan) opstellen.
- Een dossier samenstellen, waarin eventuele structurele arbovoorzieningen zijn opgenomen ten behoeve van latere werkzaamheden aan het bouwwerk.
- Het onderwerp veiligheid en gezondheid op de agenda houden en ervoor zorgen dat de verschillende partijen hierover

duidelijke afspraken maken. Zodra er nieuwe veiligheidsmaatregelen en -voorzieningen zijn afgesproken, voegt de coördinator ze toe aan het V&G-plan.

Wil een coördinator ontwerpfase zijn taken naar behoren kunnen uitvoeren, dan gelden de volgende randvoorwaarden:

- De coördinator wordt bij de start van het ontwerpproces betrokken.
- De coördinator beschikt over kennis en ervaring met betrekking tot arboregels en bouwprocessen.
- De opdrachtgever geeft de coördinator instructies over zijn taken.
- De opdrachtgever maakt afspraken met de coördinator over de uitvoering van de taken.

Veiligheids- en Gezondheidsplan

Bij risicovolle bouwwerken (zie bovenstaand schema) of bouwwerken waarvoor

een kennisgeving (zie de paragraaf 'De kennisgeving' op pagina [nog aanvullen]) verplicht is, moet de opdrachtgever een Veiligheids- & Gezondheidsplan (V&G-plan) opstellen. De opdrachtgever doet dit bij voorkeur in overleg met de uitvoerende partij(en).

De coördinator ontwerpfase geeft een eerste aanzet tot een V&G-plan. De basisversie van dit plan bevat minimaal de gezamenlijke- en bijzondere risico's van het ontwerp. Naarmate meer uitvoeringstechnische zaken aan het ontwerp worden toegevoegd, kunnen afgesproken arbomaatregelen en voorzieningen al tijdens de ontwerpfase in het V&G-plan worden opgenomen. Is dit niet mogelijk, dan volgt nadere invulling in de uitvoeringsfase.

Als het werk wordt aanbesteed, maakt het V&G-plan deel uit van het bestek. Op basis daarvan moet de uitvoerende partij het plan uitvoeren en al naar gelang de omstandigheden nader invullen en zo nodig uitbreiden. In bepaalde gevallen verlangt een gemeente een bouwveiligheidsplan of sloopplan. Het V&G-plan mag hiermee worden gecombineerd.

Het V&G-plan is bedoeld om risico's als gevolg van de samenloop en bijzondere arborisico's van de diverse bedrijven die op de bouwplaats werkzaam zijn te coördineren. Werkgevers en zelfstandigen moeten hun eigen risico's kenbaar maken aan de coördinator. Zij toetsen hun arborisico's aan de afspraken op de bouwplaats en passen indien nodig hun maatregelen daarop aan.

Zo ontstaan afspraken over concrete arbomaatregelen die in het V&G-plan worden opgenomen.

Het V&G-plan bevat verder:

- Een overzicht van de bij de totstandkoming van de bouwplaats betrokken natuurlijke personen en rechtspersonen.
- De naam van de coördinator ontwerpfase en van de coördinator uitvoeringsfase.
- Afspraken over wie, wanneer en waarvoor verantwoordelijk is.
- De wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de samenwerking tussen werkgevers en eventueel zelfstandig werkenden op de bouwplaats, welke voorzieningen daarbij zullen worden getroffen en op welke wijze op die voorzieningen toezicht zal worden uitgeoefend.
- De wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de samenwerking en het overleg tussen werkgevers en werknemers op de bouwplaats en de wijze waarop voorlichting en instructie aan de werknemers plaatsvindt.
- De aanpak van de gezamenlijke risico's, zoals draagkracht van de grond, begaanbaarheid van het bouwterrein, opslag van het bouw materiaal, intern transport, toezicht op de kwaliteit van de steiger, e.d.
- Hoe om te gaan met de bijzondere risico's en risico's als gevolg van de samenloop van werkzaamheden.
- In voorkomende gevallen: hoe om te gaan met de gevaren die voortkomen uit de wisselwerking tussen de bouwwerkzaamheden en de doorgaande exploitatiewerkzaamheden, bijvoorbeeld in ziekenhuizen en scholen, bij bewoning, bij spoor- en wegverkeer, en bij industriële processen.
- Een beschrijving van de organisatie van de bedrijfshulpverlening op de bouwplaats.
- Afspraken over het toezicht op de naleving van de maatregelen in het V&G-plan.

Het V&G-plan is een dynamisch plan dat steeds wordt aangepast aan de actuele situatie op de bouwplaats. De coördinator uitvoeringsfase vult zo nodig het V&G-plan nader in en breidt deze uit met nieuwe afspraken en maatregelen. Dit gebeurt aan de hand van afzonderlijke project- of object-R&I's van bedrijven die op de bouwplaats werkzaam zijn. Zo ontstaan nieuwe afspraken over concrete arbomaatregelen die in het V&G-plan worden vastgelegd.

Het dossier

De coördinator ontwerpfase moet een dossier samenstellen. Dit dossier dient als informatiebron voor bijvoorbeeld periodiek onderhoud en is bestemd voor de eigenaar of beheerder van het bouwwerk of degene die kan beslissen over de uitvoering van latere (onderhouds)werkzaamheden, zoals (groot) onderhoud of renovatie.

Het dossier bevat in ieder geval het bestek en de tekeningen van het bouwwerk, zoals het gebouwd is (de zogenaamde revisietekeningen). Als er met het oog op latere periodieke werkzaamheden structurele voorzieningen zijn aangebracht die bijdragen aan veilig en gezond werken, dan moeten deze apart in het dossier worden vermeld. Denk aan zaken als bevestigingspunten voor leuningen, steigers en vanglijnen.

Tijdens de uitvoeringsfase kan de coördinator uitvoeringsfase nuttige elementen aan het dossier toevoegen of zaken aanpassen.

In het nieuwe Bouwbesluit zijn bepalingen opgenomen dat in de ontwerpfase van nieuwe gebouwen het veilig onderhouden daarvan meegenomen moet worden. De ontwerper van het gebouw voorziet het ontwerp van maatregelen om veilig en

gezond te kunnen onderhouden. De opdrachtgever moet aantonen dat in het ontwerp is voorzien in het veilig kunnen reinigen en onderhouden.

De overeenkomst: overdracht opdrachtgever naar uitvoerende partij

De overgang van de ontwerp- naar de uitvoeringsfase legt de opdrachtgever schriftelijk vast in een overeenkomst met de uitvoerende partij. In de praktijk zal de uitvoerende partij vaak de hoofdaannemer zijn.

In de schriftelijke overeenkomst staan in ieder geval de volgende verplichtingen voor de uitvoerende partij. De uitvoerende partij:

- Is in de uitvoeringsfase verantwoordelijk voor de arbeidsomstandigheden en de coördinatie hiervan.
- Moet een coördinator uitvoeringsfase aanstellen.
- Moet ervoor zorgen dat de coördinator uitvoeringsfase zijn taken kan vervullen en naar behoren kan uitoefenen.
- Zorgt voor een terugkoppeling naar de opdrachtgever hoe de coördinatieverplichtingen verlopen.

In geval van nevenaanneming heeft de opdrachtgever de verplichting contractueel vast te leggen wie van de betrokken uitvoerende partijen de arbeidsomstandigheden in de uitvoeringsfase coördineert.

3

Uitvoeringsfase

In de uitvoeringsfase spelen met name de uitvoerende partij, de coördinator uitvoeringsfase, werkgevers en zelfstandigen een belangrijke rol als het gaat om veilig en gezond werken.

Verplichtingen uitvoerende partij

De uitvoerende partij spreekt met de opdrachtgever of de particuliere opdrachtgever af in het bouwproces de uitvoerende functie te vervullen.

De uitvoerende partij is meestal de hoofdaannemer die de bouwwerkzaamheden uitvoert. Hij is hoofdverantwoordelijk voor de samenwerking tussen de verschillende partijen en de coördinatie van het veilig en gezond werken op de bouwplaats.

De Arbowet noemt de volgende verplichtingen voor de uitvoerende partij. De uitvoerende partij moet:

- Een coördinator uitvoeringsfase aanstellen en ervoor zorgen dat de coördinator uitvoeringsfase zijn taken kan uitvoeren.
- Een schriftelijke overeenkomst sluiten met de opdrachtgever, waarin is vastgelegd hoe hij invulling zal geven aan zijn coördinatieverplichtingen.

- Het V&G-plan actueel houden, nadat de opdrachtgever dit aan de uitvoerende partij heeft overgedragen.
- Ervoor zorgen dat de maatregelen uit het V&G-plan goed worden uitgevoerd.
- De samenwerking tussen de verschillende partijen op de bouwplaats coördineren.
- Beveiligingen en technische hulpmiddelen op de bouwplaats vermelden en aangeven hoe op deze voorzieningen toezicht wordt uitgeoefend.
- Terugg koppelen aan de opdrachtgever als er zich bijzondere of veranderende omstandigheden voordoen.

Taken coördinator uitvoeringsfase

Op een bouwplaats lopen verschillende werkgevers, werknemers en zelfstandigen rond. Om op een veilige manier samen te kunnen werken, heeft de coördinator uitvoeringsfase de taak om alles in goede banen te leiden. De uitvoerende partij moet een coördinator uitvoeringsfase aantellen. De uitvoerende partij kan hiervoor een eigen werknemer aanstellen, bijvoorbeeld de projectleider, of een externe hiervoor inschakelen. De uitvoerende partij is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de uitvoering van de taken coördinator uitvoeringsfase.

De coördinator uitvoeringsfase heeft de volgende taken:

- De inzet van onderaannemers en zelfstandig(en) zodanig op elkaar afstemmen, dat de veiligheids- en gezondheidsmaatregelen en -voorzieningen op een doeltreffende manier worden toegepast.
- Zorgen voor een goede samenwerking tussen de werkgever en de zelfstandigen die (tegelijk of achtereenvolgend) bij het werk op de bouwplaats betrokken zijn.
- Voorlichting coördineren van werkne-

- mers van alle partijen op de bouwplaats.
- De nodige maatregelen treffen, zodat alleen bevoegde personen de bouwplaats kunnen betreden.
- Ervoor zorgen dat de benodigde gegevens in het V&G-plan staan, het V&G-plan toepassen en het V&G-plan en het dossier aanpassen als de voortgang van het bouwwerk daartoe aanleiding geven.
- Aanwijzingen geven als werkgevers of zelfstandigen naar zijn oordeel niet of niet voldoende zorgdragen voor de veiligheid en gezondheid.

Wil een coördinator uitvoeringsfase zijn taken naar behoren kunnen uitvoeren, dan gelden de volgende randvoorwaarden:

- De coördinator wordt bij de start van het bouwproces betrokken.
- De coördinator beschikt over kennis en ervaring met betrekking tot arboregels en bouwprocessen.
- De uitvoerende partij geeft de coördinator instructies over zijn taken.
- De uitvoerende partij maakt afspraken met de coördinator over de uitvoering van de taken.

Verplichtingen werkgevers

Iemand is een werkgever als er werknemers zijn waarmee een arbeidsovereenkomst is aangegaan tot het verrichten van werk. Daarnaast is iemand werkgever als iemand ter beschikking is gesteld of als er een gezagsrelatie bestaat. Het gaat dus niet altijd om een dienstverband, ook zelfstandigen, uitzendkrachten of stagiaires kunnen voor de Arbowet werknemers zijn.

Werkgevers zijn en blijven altijd de eerstverantwoordelijke voor de arbeidsomstandigheden van hun eigen werknemers. Werkgevers zijn verplicht samen te werken met alle andere betrokken partijen,

zodat het veiligheids- en gezondheidsbeleid op de bouwplaats goed gestalte krijgt. Als de coördinator uitvoeringsfase bepaalde aanwijzingen geeft om de veiligheid en gezondheid te bevorderen, dan moeten werkgevers ervoor zorgen dat hun werknemers deze aanwijzingen opvolgen.

Voor werkgevers gelden onder andere de volgende verplichtingen. Een werkgever moet:

- Een (project- of object-) Risico Inventarisatie en -Evaluatie (R&I) en plan van aanpak opstellen en dit aan de coördinator uitvoeringsfase geven.
- Voorlichting en instructie geven en toezicht houden op de veiligheid en gezondheid van zijn werknemers.
- Meewerken aan de uitvoering van het V&G-plan.
- Zorgdragen voor het veilig en gezond organiseren van het werk op de bouwplaatsen.
- Gevaren voor de veiligheid en gezondheid van werknemers voorkomen.
- Meewerken aan de afspraken over de veiligheids- en gezondheidsinstructies van de coördinator uitvoeringsfase.

De maatregelen die werkgevers moeten nemen, hebben met name betrekking op:

- Het in goede orde houden van de bouwplaats met voldoende bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de medewerkers.
- De veilige plaatsing van de verschillende werkplekken op de bouwplaats. Hierbij moet rekening gehouden worden met de toegangsmogelijkheden tot de bouwplaats en vaststelling van verplaatsingsroutes of -zones of verkeersroutes of -zones.
- Het interne transport van verschillende materialen op de bouwplaats.
- De controle op inbedrijfstelling,

onderhoud en periodieke controle van installaties en toestellen om mogelijke gebreken te voorkomen die de veiligheid en gezondheid van werknemers in gevaar kunnen brengen.

- De afbakening en inrichting van zones voor definitieve en tussenopslag van verschillende materialen, met name gevaarlijke materialen of stoffen.
- De voorzieningen voor de verwijdering van gebruikte gevaarlijke materialen.
- De opslag en de verwijdering of afvoer van afval en puin.
- De aanpassing van de daadwerkelijke duur van de uit te voeren werkzaamheden, afhankelijk van de voortgang van het bouwwerk.
- De samenwerking met andere werkgevers en zelfstandigen op de bouwplaats.
- De wisselwerking met exploitatiewerkzaamheden op of in de nabijheid van de bouwplaats.

Meer informatie over de verplichtingen van werkgevers leest u in de brochure 'Veilig en gezond werken op de bouwplaats' van de Inspectie SZW.

Verplichtingen zelfstandigen

Zelfstandigen hebben dezelfde verplichtingen als werkgevers als het gaat om veilige en gezonde werkomstandigheden. Bijzondere aandacht daarbij heeft het omgaan met arbeidsmiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen. Dit komt er in hoofdzaak op neer dat zelfstandigen verplicht zijn hun gereedschap in goede conditie te houden en op de juiste wijze gebruiken. Ook moeten ze hulp- en beschermingsmiddelen gebruiken als de situatie daarom vraagt.

Zelfstandigen moeten zich ook houden aan de afspraken in het V&G-plan en de

aanwijzingen van de coördinator uitvoeringsfase opvolgen.
Meer informatie over zelfstandigen leest u in de brochure 'ZZp-ers' van de Inspectie SZW.

4 Gebruikersfase

Bij het ontwerpen van een bouwwerk moet de opdrachtgever er in de ontwerpfase al rekening mee (laten) houden dat er gezond en veilig kan worden gewerkt in de gebruikersfase. Dit is opgenomen in het nieuwe Bouwbesluit.

Verplichtingen opdrachtgever

In het Bouwbesluit is een toetskader (een leidraad of handleiding) voorhanden die het mogelijk maakt om veilig onderhoud mogelijk te maken. Om in aanmerking te komen van een omgevingsvergunning moet de opdrachtgever voldoen aan dit toetskader. De opdrachtgever moet aantonen dat in het ontwerp is voorzien in het veilig kunnen reinigen en onderhouden.

De opdrachtgever dient hiervoor een dossier samen te stellen, dat minimaal bestaat uit bestek en tekeningen. Bij de aanvraag van de omgevingsvergunning moet de opdrachtgever aantonen dat aan deze verplichting is voldaan.

Meer informatie over het toetskader leest u in het Bouwbesluit.

Criteria voor gebruiksfase

Bij het opstellen van criteria voor de gebruikersfase moet de opdrachtgever ervoor zorgen dat de ontwerpende partij:

- Op hoogte of in een gevaarlijke situatie werken zoveel mogelijk wordt voorkomen (bronaanpak).
- Voorzieningen kiezen die deel uitmaken van het gebouw, waarbij de kwaliteit van de voorzieningen geborgd is en onder de verantwoordelijkheid van de gebouweigenaar valt (collectieve maatregelen).
- Voorzieningen kiezen die additioneel zijn (rolsteigers bijvoorbeeld), waarbij de eisen die gesteld worden aan de omgeving of het gebouw onder de verantwoordelijkheid van de gebouweigenaar vallen (individuele maatregelen).
- Voorzieningen treffen op het niveau van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM), denk aan lijnen harnessen, etc.

Deze maatregelen hebben op de verschillende niveaus nadrukkelijk een hiërarchische volgorde. De ontwerper moet dus eerst de mogelijkheden op hoger niveau onderzoeken, voordat hij besluit tot maatregelen van een lager niveau. Hij mag alleen een niveau verlagen als daar goede redenen voor zijn, zoals technische, uitvoerende en/of economische redenen. Dit is het redelijkerwijs-principe. Deze afweging geldt voor elk niveau opnieuw.

Al bij de inrichting van werkplekken en functies moet de ontwerper gevaren proberen te vermijden bij de bron. Om risico's te verminderen mag hij verschillende maatregelen uit verschillende niveaus combineren. In onder meer de arbocatalogi staan de oplossingen voor belangrijke risico's opgesteld. Ook een branche-RI&E en het plan van aanpak geven zicht op risico's en mogelijke oplossingen.

5 Rol Inspectie SZW

De Inspectie SZW van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is belast met de controle op de naleving van de Arbowet en Arboregelgeving. Tijdens inspecties op de bouwplaats controleert de Inspectie SZW specifiek op veiligheids- en gezondheidsrisico's.

Bij controle door een inspecteur van de Inspectie SZW zal hij over het algemeen eerst de feitelijke situatie op de bouwplaats beoordelen. Als de situatie daar aanleiding toe geeft, zal hij bekijken in hoeverre de situatie afwijkt van het V&G-plan.

Afhankelijk van de ernst van de situatie bepaalt de inspecteur hoe tekortkomingen kunnen worden opgelost en welke

voorzieningen getroffen moeten worden om herhaling te voorkomen. De inspecteur kan hierover met de opdrachtgever, de uitvoerende partijen, de verantwoordelijke werkgever en zelfstandigen afspraken maken. Bij ernstige tekortkomingen kan de Inspectie SZW het werk stilleggen.

Tijdens het bouwproces maken de afzonderlijke partijen contractueel afspraken met

elkaar. Afzonderlijk van de Inspectie SZW kunnen partijen civielrechtelijke stappen ondernemen als gemaakte afspraken niet worden nagekomen.

Meer weten?

Heeft u naar aanleiding van deze brochure nog vragen of wilt u meer exemplaren van deze brochure? Neem dan contact op met:

Inspectie SZW
www.inspectieszw.nl
Telefoon: 0800 - 5151 (gratis)

(bijlage 1 en 2 van de richtlijn en model kennisgeving)



Colofon

Deze brochure is ontwikkeld in opdracht van de Inspectie SZW. De Inspectie SZW maakt deel uit van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Januari 2012